

POM1YSU
Kielitietoinen opetus monikielisessä
ja -kulttuurisessa ryhmässä

Luento 1
Eija Aalto – eija.aalto@jyu.fi
Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitos

Mitä on kielitietoinen
opetus?

eija.aalto@jyu.fi

OPS 2014 - kielitietoisuuspointteja

- Hyödynnetään omaa ja ympäristön kielellistä ja kulttuurista *monimuotoisuutta*.
- Jokainen yhteisö ja yhteisön jäsen on *monikielinen*.
- Keskustellaan kieliin ja kieliyhteisöihin kohdistuvista asenteista, ja *kielen keskeisestä merkityksestä oppimisessa*, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan soisaalistumisessa.
- *Eri kielten käyttö rinnakkain* koulun arjessa nähdään luontevana ja kieliä arvostetaan.
- Kielitietoisessa koulussa
 - jokainen aikuinen on kielellinen malli ja myös *opettamansa oppiaineen kielen opettaja*.
 - *jokaisella oppiaineella on oma kielensä, tekstikäytäntönsä ja käsitteistönsä. Eri tiedonalojen kielet ja symbolijärjestelmät avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Opetuksessa edetään arkikielestä käsitteellisen ajattelun kieleen.*

Miten näkyy/voisi näkyä alakoulun eri oppiaineiden opetuksen käytännöissä?

Selitä sanoitta!

- Ota itsellesi pari. Toinen parista kääntyy selin valkokankaaseen ja toinen yrittää selittää dialla olevat virkkeet ILMAN sanoja.
- Vaihtakaa rooleja.
- Miettikää lopuksi, millaisia virkeitä oli helppo selittää tai ymmärtää ja millaisia ei. Miksi?

Järvenoja 2013

- Olen iloinen.
- Minulla on hammas kipeä.
- Saimme eilen uuden kissan.
- Kissan nimi on Paavo.
- Paavo on hyvin itsenäinen.
- Olen tosi väsynyt.
- Minulla on kuumetta.
- Sinä pelaat jalkapalloa.
- Me olemme tasavertaisia.
- Suomi on pieni valtio.
- Suomi on tasavalta.

eiija.aalto@jyu.fi

Biologiaa: Pitileitiö ja kolsysteemi

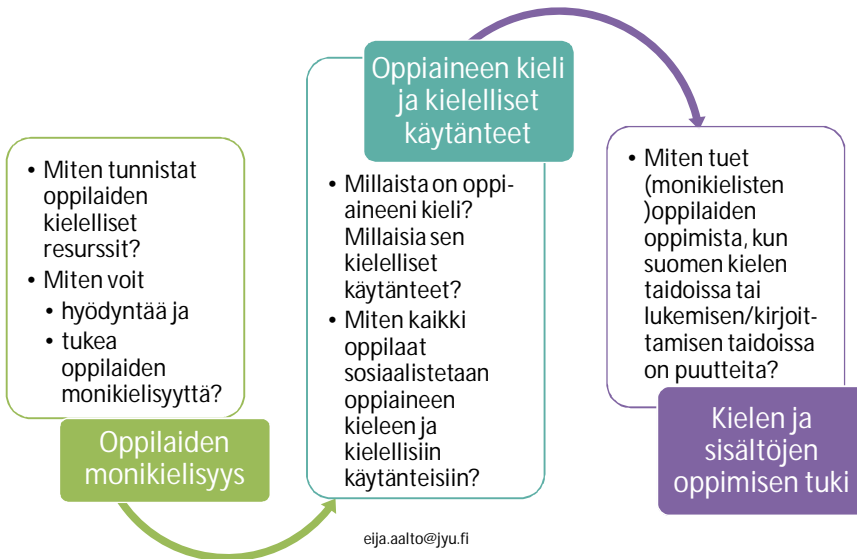
Koltin jokaisessa lenkissä on jokin pititele. Luonnossa erilaiset koltit limittyvät ja lomittuvat toinen toisiinsa. Järvessä esimerkiksi keppo käyttää monenlaisia eläimiä tilukseen, ja soki puolestaan voi joutua monen eri hekon tapiksi. Järven kaikki koltit ovat kurdessa keskenään, ja niistä muodostuu monimutkainen kokonaisuus, *pitileitiö*.

Eija Aalto – eaalto@edu.jyu.fi

Ravintoketjun jokaisessa lenkissä on jokin eliölaji. Luonnossa erilaiset ravintoketjut limittyvät ja lomittuvat toinen toisiinsa. Järvessä esimerkiksi saukko käyttää monenlaisia eläimiä ravinnokseen, ja särki puolestaan voi joutua monen eri pedon saaliiksi. Järven kaikki eliölajit ovat vuorovaikutuksessa keskenään, ja niistä muodostuu monimutkainen kokonaisuus, *eliöyhteisö*.

Leinonen, ym. 2004. Koulun biologia. Sisävedet. Otava, s. 90–91.

Näkökulmia kielitietoisuuteen

Eija Aalto

POM1YSU Suomen kielen taidoiltaan heterogeenisen ryhmän opettaminen – 4 t luentoa, 6 tuntia itsenäistä työskentelyä

Luento 1

- Millaisella kielitaidolla luokassa?
- Miten päästä kiinni kielitaitoon?
 - Monikielisten oppilaiden koulupolku ja opetusjärjestelyt

noin
2 viikon
väli

Luento 2

- Mihin koulun oppiaineet sosiaalistavat?
 - SOPPI-tehtävän purku
 - Millaisia opetuksen tukitoimia?

Itsenäisesti verkossa: SOPPI-tehtävä

SOPPI – suomeksi oppimassa: <http://suomeksioppimassa.jyu.fi/>
→ monikielisen oppilaan nahkoihin ja kiinni oppimisen ohjauksen haasteisiin

Keitä he ovat?

- Kabir - Suomalaista koulua kaksi kuukautta käynyt kongolainen poika, joka ei ole käynyt koulua omassa kotimaassaan ja ei osaa suomen kieltä.
- Huda - Viisi vuotta Suomessa asunut islaminuskoinen tyttö Sudanista, heikko koulutausta mutta osaa suomen kieltä jo aika hyvin. Hän ei kuitenkaan tunnu menestyvän koulussa hyvin.
- Rooman - Toisen sukupolven maahanmuuttajapoika, jonka vanhemmat ovat syntyneet Afganistanissa, mutta hän itse on syntynyt Suomessa. Hallitsee suomen arkikielen, mutta on usein opetustilanteessa levoton.
- Hanae - Vuoden Suomessa asunut kiinalainen tyttö, joka osaa suomen arkikieltä. Hän on käynyt koulua Kiinassa 7-vuotiaasta asti. Hän on hyvin motivoitunut ja oppii nopeasti.

Järvenoja 2013

Moninaisia oppijoita – vaihteleva...

- maassaoloaika
 - täällä syntynyt (*toisen polven maahanmuuttaja*) – hiljattain muuttanut (*ensimmäisen polven maahanmuuttaja*)
- maahantulon syy
 - vanhempien työ – pakolainen – paluumuuttaja – turva-paikanhakija – adoptiolapsi...
- äidinkieli
- kulttuuritausta
- elämäntilanne ja perhetausta
- kouluhistoria
- suomen kielen taitoprofiili
- muiden kielten taito

Mitä tarkoittaa koulun kannalta? Mitä lisäarvoa? Mitä haastetta?

Eija Aalto – eija.aalto@jyu.fi

Monikielisen oppilaan koulupolku

Perusopetukseen valmistava opetus

- tavallisesti yksi lukuvuosi
- kaikkia koulun aineita ja koulu-kulttuuria
- vähittäinen integroituminen yleisopetukseen ja oman ikäluokan ryhmiin

Perusopetus - tukitoimia

- tukiopetus eri aineissa suomeksi tai omalla äidinkielellä
- oman uskonnon opetus (min. 3 opp. + anomus)
- oman äidinkielen opetus
- suomi toisena kielenä -opetus

Muita opetusjärjestelyjä

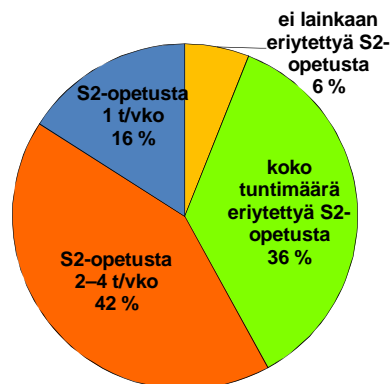
- tuettu opetus = nivelopetus (luku- ja kirj.taidott. yläkouluikäiset)
- lisäopetus → jatko-opintovalmiudet (nivelvaiheet)
- lukioon / ammatilliseen valmentava koulutus
- lukio (S2-yo-koe)
- yksilöllisiä mukautuksia opinto-ohjelmiin
- kieliavustajat
- tulkkipalvelut (yl. kansalaisuuden saantiin asti)

Eija Aalto – eija.aalto@jyu.fi

Äidinkieltä ja/tai S2:ta

tilastoa vuodelta 2012

Kunnilla paljon päätäntävaltaa siinä, miten ne järjestävät maahanmuuttajataustaisten oppilaiden suomen kielen opetuksen

Eija Aalto – eija.aalto@jyu.fi

Suomi toisena kielenä (S2)

- S2 (R2) on äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimäärä, ei itsenäinen oppiaine
- 2014 opsissa linjattu aiempaa saumattomammin yhteen suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän kanssa
- Tehtävä:
 - tukea nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin.
 - tukea oppilaan monikielisyiden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen - - auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään monimuotoisessa ja monimediasessa yhteiskunnassa
- Oppimäärä ei määräydy pelkästään äidinkielen tai monikielisen taustan perusteella, vaan ensisijaisesti seuraavat kriteerit:
 - Oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin hänen osaamisensa ei ole riittävää yhdenvertaiseen koulu yhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyössä
 - Oppilaan suomen kielen taito ei riitä suomen kieli ja kirjallisuus – oppimäärän opiskeluun.

Eija Aalto – eija.aalto@jyu.fi

Oppimäärä vs. opetusjärjestelyt

- Huom! Oppilas voi opiskella S2-oppimäärän mukaan, mutta opiskella silti suomen kielen ja kirjallisuuden ryhmässä
→ oppilaan tarpeet ja kielenoppimisen vaihe opetusjärjestelyiden lähtökohtana
- Tärkeää, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat.

eija.aalto@jyu.fi

Monikielinen oppilas luokassa: miten Nadja pärjää?

- Millainen on Nadjan puhumisen taito?

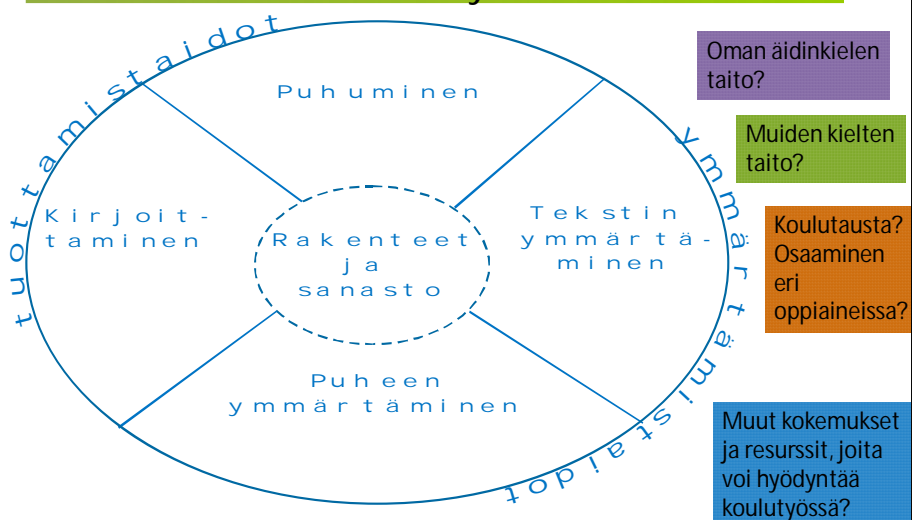

- Miten Nadja kirjoittaa: Mitä vahvuuksia? Mitä haasteita?
- Miten Nadja ymmärtää tekstiä ja puhetta?

→ Miten Nadja pärjää alakoulun eri oppiaineissa?

Eija Aalto – eija.aalto@jyu.fi

Kielitaitoprofiilit: eri osa-alueilla edistytään eri tahtiin

Pähkinänkuoressa: mitä tiedetään kouluikäisten kielenoppimisesta?

- Kieltä opitaan valmiina kokonaisuuksina, konstruktioina
 - Alkuun analysoimattomia fraaseja, myöhemmin produktiivisiksi malleiksi samankaltaisille ilmauksille
- Ei selkeää rakenteiden oppimisjärjestystä
- Alusta alkaen tuotoksessa sekä
 - idiomaattisia, kompleksejakin konstruktioita että
 - horjuntaa sanahahmoissa ja perusrakenteissa.
- Virheet eivät vähene lineaarisesti vaan jopa lisääntyvät
 - resurssien monipuolistuminen ja kokeileminen
 - kontekstit lisääntyvät, rakennetta osataan varioida
 - virheet kertovat kehitymisestä: positiivisia ja välttämättömiä
- Kielitaidon kehittyminen ei vain virheiden vähenemistä vaan eritoten tuotoksen monipuolistumista, kohdekielistymistä ja laajenemista

Eija Aalto – eija.aalto@jyu.fi

Reiman & Mustonen 2010

Nuoren suomentaito – reikäinen verkko

Eija Aalto - Sanna Mustonen - Kaisa Tukia

Mihin tukea tarvitaan?

ejja.aalto@jyu.fi

Käsiksi kirjoittamisen taitoon

Millaista tuotos on?

- nimeävää (A1)
- rutiininomaista kerrontaa (A2)
- itsenäistä tuotosta tutusta aiheesta tai tutussa tilanteessa (A2)
- omaehtoista ja joustavaa tuotosta myös vähemmän ennakoitavissa tilanteissa (B1→)

Missä epätarkkuutta esiintyy?

- sanahahmoissa
- morfologiassa/taivutuksissa
- lausetyypeissä
- sidosteisuudessa
- tekstin rakenteessa
- tekstilajin hallinnassa
- sanaston merkitysten välittymisessä
- idiomattisten ilmausten hallinnassa
- pragmaattisissa taidoissa: esim. asenteiden ja muodollisuusasteen ilmaisussa

Millä tasolla ilmaisu on?

- sanatasolla (A1)
- orastavaa lausetajua (A1)
- irrallisia lauseita (A1–A2)
- sidosteista tekstiä (A2→)

Millä tasolla tekstissä liikutaan?

- konkreettisella tasolla (A1–B1): esim. konkreettiset aihepiirit, perusmerkityksiset sanat
- abstraktilla tasolla (B2→): esim. abstraktit aihepiirit ja vivahteikkaampi sanasto

Aalto, Mustonen & Tukiä 2010

